

UNIVERSITY
OF TAMPERE

This document has been downloaded from
TamPub – The Institutional Repository of University of Tampere

 Publisher's version

The permanent address of the publication is
<https://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201509302321>

Author(s):	Tuomi, Marja; Kulju, Pirjo
Title:	E-kuvakirjoja iPadeilla
Main work:	Monilukutaito kaikki kaikessa
Editor(s):	Kaartinen, Tapani
Year:	2015
Pages:	43-56
ISBN:	978-951-44-9847-3
Publisher:	Tampereen yliopiston normaalikoulu
Discipline:	Educational sciences
School /Other Unit:	School of Education
Item Type:	Article in Compiled Work
Language:	fi
URN:	URN:NBN:fi:uta-201509302321
Subject:	monilukutaito; multiliteracy

All material supplied via TamPub is protected by copyright and other intellectual property rights, and duplication or sale of all part of any of the repository collections is not permitted, except that material may be duplicated by you for your research use or educational purposes in electronic or print form. You must obtain permission for any other use. Electronic or print copies may not be offered, whether for sale or otherwise to anyone who is not an authorized user.

Marja Tuomi & Pirjo Kulju

E-KUVAKIRJOJA IPADEILLA

Johdanto

Tässä artikkelissa kuvaamme kolmasluokkalaisten oppilaiden työskentelyprosessia, jossa he tuottivat e-kuvakirjoja iPadien Book Creator-sovelluksen avulla. Näkökulmanamme on monilukutaito ja siihen liittyvät uudistuvat kirjoittamisen muodot. Tavoitteenamme oli kokeilla sovelluksen käyttökelpoisuutta kolmasluokkalaisten ja saada tietoa siitä, miten kolmasluokkalaisten toimivat multimodaalisessa, teknisesti tuetussa ympäristössä. Lisäksi pyrimme tarkastelemaan, miten oppilaat kokivat tällaisen työskentelyn.

Kuvakirja käsitetään usein hyvin pienten lasten kirjaksi, mutta myös vanhemmille lapsille suunnattuja teoksia on ilmestynyt runsaasti. Kirjallisuuden lajina sen käsite ei kuitenkaan ole yksiselitteinen vaan sen alaan voidaan liittää esimerkiksi lasten tietokirjat. Tässä artikkelissa tarkoitamme kuvakirjalla Haposen (2006) määritelmän mukaisesti kertovaa ja esteettistä kirjaa, jonka tarkoituksena on välittää yhtenäinen tarina sekä sanoin että kuvin. Teknologinen kehitys on kuitenkin tuonut uudenlaisia muotoja kaunokirjallisille teksteille jo siten, että erilaiset sähköiset lukulaitteet ja tabletit tarjoavat vaihtoehtoja tekstin

saavuttamiseksi. Myös käsitys kuvakirjan genrestä moninaistuu entisestään teknologian myötä, sillä perinteisten painettujen kirjojen lisäksi voidaan erottaa painettua kirjaa muistuttavat e-kirjat, mutta myös lisäksi ns. edistyneet e-kirjat ja jopa hyvin interaktiiviset e-kirjat (ks. Ervasti 2014). Toisaalta kovin yleistä perheissä ei vielä liene satujen ja kuvakirjojen lukeminen tableteilta esimerkiksi kirjastojen tarjoaman (ainakin vielä) suppean e-kuvakirja -valikoiman vuoksi. Kuvakirja perinteisenä genrenä on kuitenkin oppilaille tuttu ja mieleinen, vaikka tässä opetuskokeilussa sen perinteisiä rajoja venytettiin käyttämällä sovelluksen antamia mahdollisuuksia.

Toimittaessa tablettien kanssa liikutaan monilukutaidon kannalta monimediaisessa ympäristössä. Luokassa ei ollut aiemmin käytetty tabletteja, joten oppilaat harjaantuivat kertomustekstin tuottamiseen itselleen uudelleenlaisen välineen avulla. Erityisesti monilukutaidon eri osa-alueista (ks. Luukka 2013) korostui kuitenkin monimodaalisuus eli merkitysten ilmaiseminen monin eri tavoin. Book Creator -sovellus nimittäin mahdollistaa videoiden, valokuvien, piirustusten ja audiitiivisten äänitysten liittämisen tarinaan. Toimiessaan näiden eri muotokieliin parissa oppilaat joutuvat pohtimaan omaa ilmaisuun uudesta näkökulmasta pelkän kirjoitetun tekstin tuottamiseen verrattuna. Kuvan ja kirjoitetun tekstin yhdistämisen sinänsä ei ole uutta, onhan kertomus- ja tietotekstejä kuvitettu ennenkin. Tässä sovellusympäristössä eri muotokieliin käyttömahdollisuudet olivat kuitenkin laajat ja ne tarjosivat monia vaihtoehtoja omaleimaisen e-kirjan tuottamiseksi.

Kirjoittaminen on monitahoinen taito paitsi sen oppimisen myös opetuksen kannalta. Ivanič (2004) on eritelty kirjoittamiseen liittyviä näkemyksiä siten, että kirjoittaminen on taitoa, luovuutta, prosessia, tekstilajin tuottamista, sosiaalista toimintaa ja sosiopoliittista toimintaa. Viime aikoina kirjoittamisen tavat ovat entisestään laajentuneet, ja esimerkiksi Kallionpää (2014) puhuukin uusista kirjoitustaidoista. Hänen mukaansa siihen liittyy jatkuvasti kehittyvien laitteistojen, muuttuvien sovellusten ja verkkoympäristön hallintaa. Tämä näkökulma on oma haasteensa myös opettajalle ja voidaan ajatella, että

opettajan omat luku- ja kirjoitustaidot ovat niin ikään jatkuvan kehittymisen alaisena. Kallionpää (2014) nostaa esille myös Ivaniničnin (2004) mainitsevat luovuustaidot, jotka hänen mukaansa tulevat esille muuttuvien tekstilajien tuottamisena ja yhdistelynä sekä alati uutta etsivänä, leikkivänä ja uteliaana asenteena. Luovuus näkyy mm. erilaisten muotokieliä suunnittelun ja käytön taitona sekä estetiikan tajuna. Myös sosiaaliset taidot korostuvat aiempaa enemmän mm. internetissä vallitsevan osallisuuden kulttuurin kannalta. Tässä esitelty opetuskokeilu toteutettiin ryhmätyönä, joten sosiaalisuus oli työskentelyssä lähtökohtaisesti mukana. Kallionpään (2014) mukaan myös julkisuustaidot ovat olennainen osa kirjoitustaitoa. Tässä projektissa jouduttiin pohtimaan esimerkiksi kuvien käyttöoikeuksia.

Ennen opetuskokeilumme tarkempaa kuvausta nostamme vielä esiin usein kritisoidun kuilun koulun ja kodin maailman välillä. Esimerkiksi Luukka ym. (2008) tuovat tutkimuksessaan esille vapaa-ajan ja koulun välisen tekstimaailman eroa ja korostavat tähän liittyvien ajattelutapojen muutoksen tärkeyttä. Heidän mukaansa ei ole riittävää, että koulussa tehdään vapaa-ajalle tyyppillisiä tekstejä vaan opetuksessa tulisi lisäksi tavoitella aitoa yhteistoiminnallisuutta ja osallisuutta. Tätä kuilua pyrimme loiventamaan siten, että kuvakirjan ideoiminen lähti oppilaan omasta lelusta. Lelun liittämällä kertomukseen haluttiin antaa oppilaille mahdollisuus muuttaa oma leikkensä tarinaksi ja samalla yhdistää hänen yksityinen elämämaailmansa koulumaailmaan. Myös uudet opetus suunnitelmaperusteluonnokset korostavat leikin ja mielikuvituksen merkitystä niin kriittisen kuin luovan ajattelun kehittämisessä (Opetushallitus 2014, 24).

Työskentelyprosessin kuvaus

Kirjoitusprosessi toteutettiin eräessä Tampereen yliopiston normaalikoulun kolmannessa luokassa osana luokanopettajaopiskelijoiden äidinkielen ja kirjallisuuden monialaisten erikoistumisopintoja yhteistyössä luokanlehtorin kanssa. Saadaksemme alkuun käsityksen

oppilaiden kokemuksista iPadin käytöstä ennen varsinaista kirjan tekoa oppilaat täyttivät kirjallisen kyselylomakkeen. Yhtä oppilasta lukuun ottamatta kaikki oppilaat olivat käyttäneet aiemmin joko iPadia tai jotakin muuta tablettia. Kaikki käyttäjät olivat pelanneet, ja suurin osa oppilaista oli myös kirjoittanut tabletilla. Muita käyttötarkoituksia oli ollut lehden lukeminen, tv-ohjelmien katselu, internetin käyttö, Spotifyn, Instagrammin, Twitterin ja Youtuben käyttäminen sekä tiedon hakeminen. Koska oppilaat olivat vasta 9-vuotiaita, näin monen sosiaalisen median toimintojen käyttäminen oli hieman yllättävää. Toisaalta myös Lasten mediabarometrin selvitys vahvistaa, että yhteisöllisten palvelujen käyttöä aloitellaan varsin nuorena: oma profiili jossain yhteisöpalvelussa oli 16 prosentilla 7–8-vuotiaista tytöistä (Suoninen 2014).

Työskentelyprosessissa kullakin luokanopettajaopiskelijalla oli kaksi oppilasta, jotka yhdessä laativat kirjan. Opettajaopiskelijan tehtävänä oli olla tukena esimerkiksi opastamalla oppilaita käyttämään Book Creator -sovellusta, kertomalla sen tuomista mahdollisuuksista, tukemalla tarinan kaaren muodostumista ja auttamalla tarvittaessa kirjaamaan tarinaa ylös. Tarkoituksena oli kuitenkin toimia mahdollisimman oppilaslähtöisesti siten, että itse tarina ja sen toteutus olisivat oppilaiden itse ideoimia ja tuottamia.

Kirjan ideointia pohjustettiin siten, että oppilaat saivat tuoda kouluun kaksi lelua, jotka he sijoittivat kirjan hahmoiksi. Suosituin lelu oli sekä tytöillä ja pojilla jonkinlainen pehmolelueläin esimerkiksi nalle, koira, pingviini, kilpikonna tai pöllö. Mukana oli myös muutamia Angry Birds -hahmoja, muovisia soturihahmoja, Barbi ja Bratz. Tyttöjen ja poikien lelut eivät siten juurikaan poikenneet toisistaan, vaikka tutkimuksissa onkin havaittu eroja tyttöjen ja poikien leikkien hahmoilla (Karimäki 2008).

Oman e-kirjan tarinan suunnittelun tueksi oppilaan tehtävänä oli kuvailla omia lelujaan, niiden ulkonäköä, luonnetta ja taitoja. Jotkut oppilaat liittivät kuvailusta tehdyn videon kirjaan ja toiset taas kuvailivat hahmojaan kirjoitetussa tekstissä. Tämän jälkeen tarinaa suunniteltiin myös vihkoon oppilaille tuttua käsitekarttaa hyödyntäen.

Suunnittelun jälkeen kertomusta työstettiin iPadeilla. Työskentelyssä käytetty Book Creator -sovellus on helppokäyttöinen. Sen ideana on, että kirjan sivuille voidaan liittää kirjoitetun tekstin lisäksi valokuvia, piirroksia, videoita ja ääntä. Niin ikään visuaalista ilmettä voi muokata monin tavoin esimerkiksi määrittämällä tekstien ja kuvien sijoittelua tai fontin ja taustojen värejä. Oppilaat omaksuivat sovelluksen periaatteet nopeasti pienellä ohjauksella. Teknisesti haasteellista oli itse kirjoittaminen tabletilla, sillä esimerkiksi kirjoitusvirheiden korjaus ei ollut kovin helppoa. Vaikka oppilaiden tekninen kirjoitustaito tabletilla vaihteli, monet heistä olivat innokkaita kirjoittajia.

Työskentelyprosessi koulussa kesti kuusi tuntia. Koulutyöskentelyn lisäksi jotkut oppilaat innostuivat tekemään kotona lavasteita kuvitusta varten ja äänittämään omaan puhelimeensa musiikkia, jota he käyttivät videon taustamusiikkina kirjan kuvituksessa. E-kirjojen valmistuttua pidettiin julkistamisjuhlat, jossa kirjat esiteltiin ja luettiin toisille luokan älytaululla. Kirjat jäivät myös edelleen sähköisessä muodossa luettavaksi ja jaettavaksi esimerkiksi kotiväelle.

Multimodaaliset e-kirjatuotokset

Sisällöllisesti suurin osa valmiista kuvakirjoista oli seikkailukertomuksia, esimerkiksi *Rosvot ja ryöstöt*, *Saaren ystävykset*, *Säteen ja Hattaran outo päivä* tai *Lelujen painajaismainen seikkailu*. Muutamissa kertomuksissa oli havaittavissa myös fantasiakertomuksen piirteitä kuten portaalia toiseen maailmaan ja ajassa liikkumista. Tämä saattaa viitata myös lasten pelien maailmaan tai joihinkin tv-sarjoihin. Joissakin tarinoissa käsiteltiin syvällisempiä teemoja kuten ystävyys-suhteita, suhteita vanhempiin tai omaatuntoa. Kirjoitusprosessin haasteita oli pysyminen suunnitelmassa – kuitenkin esimerkiksi etukäteen tehty lelujen suullinen kuvaus siirtyi usein tekstiin, esimerkiksi kirja nimeltä *Ääni sydämessä* alkaa seuraavasti:

Olipa kerran valoisa metsä, jossa asuivat Shaara, Rochia, Lilli-sisko ja Toni. Rochia oli rohkea, söpö ja myös iloinen kilpikonna. Lilli-sisko oli puolestaan utelias, piikkejä sekä leikkauksia pelkäävä ja hänellä oli terävät kynnet. Metsän kieroin eläin oli Toni, joka oli todella ahne ja ilkeä. Toni oli todellinen pahis.

Book Creator-sovellus tarjosi teknisesti helpon ympäristön harjoittamaan oppilaiden multimodaalisia taitoja. Valmiit e-kirjat sisälsivätkin paitsi kirjoitettua tekstiä, myös eri menetelmällä tuotettua kuvitusta ja ääntä. Oppilaat olivat erittäin kiinnostuneita tietämään eri muotokielten käyttömahdollisuuksista ja heidän luovuutensa tuli esille monenlaisissa toteutustavoissa. He maalasivat ja piirsivät kuvia, jotka he kuvasivat iPadillä, tai he käyttivät sovelluksen piirustustointointia. He kuvasivat omia lelujaan koulun valmiissa ympäristöissä tai itse valmistamissaan lavastetuissa ympäristöissä (ks. kuva 1). He myös liittivät kuvia omista leluistaan valmiisiin kuviin tai itse piirustustoiminnolla tekemiinsä kuviin tai muuten hyödynsivät valmista kuvamateriaalia (kuva 2). Still-kuvien lisäksi osa oppilaista liitti kirjaansa videoita, jotka sisälsivät liikkuvan kuvan lisäksi musiikkia.

Esimerkkikuvassa 1 oppilaan lelu esiintyy kuvassa itse paperille värityksissä lavasteissa. Kuvassa

Kuva 1. Esimerkki oppilaiden e-kirjan sivulta, jossa tekstiin on yhdistetty kuvituskuva lelusta.

Kuva 2. Esimerkki oppilaiden e-kirjan kuvituksessa, jossa on hyödynnetty valmista kuvamateriaalia.

näky myös logo äänitykseen, jossa suullisesti kuvaillaan leluhahmoa. Toteutustapa on mielenkiintoinen visio kuvakirjan tulevaisuuden mahdollisuuksista, kun lapsi voi itse valita lukeeko itse vai kuunteleeko tarinaa. Kuvassa 2 on hyödynnetty valmista valokuvamateriaalia siten, että kuvaa on käytetty taustakuvana tekstille ja hymiöille. Kuvaa on myös muokattu lisäämällä sen yömaisemaan tähtiä.

Kirjan äänet oppilaat tuottivat omalla äänellään, joko kertomalla tai tekemällä tehosteäänä, tai he käyttivät kouluympäristöä, kuten ovia ja lattiapintoja, luodessaan tehosteäänä. Lisäksi tehosteina käytettiin lelujen omia ääniä. Kaiken kaikkiaan multimodaalisuus näyttäytyi e-kirjoissa hyvin monenlaisina toteutuksina, joissa käytettiin laajasti erilaisia kuvitus- ja äänitysmahdollisuuksia kirjoitetun tekstin rinnalla.

Oppilaiden käsityksiä e-kirjaprojektista

Koska e-kirjan tekeminen iPadeilla oli luokan oppilaille uudenlainen tekstintuottamisen tapa, kysyimme heidän mielipiteitään ja näkemyksiään prosessin jälkeen kirjallisella kyselylomakkeella. Kaikkien oppilaiden prosessiin liittyvät arvioinnit olivat hyvin myönteisiä. Kysyttäessä, mitä mieltä olet e-kirjastasi, kaikkien oppilaiden vastaukset ilmensivät tyytyväisyyttä lopputulokseen. Ainoastaan kaksi oppilasta lisäsi vastaukseensa asian, johon he eivät olleet tyytyväisiä. Kirjojaan he kuvailivat muun muassa seuraavasti:

Siitä tuli mahtava ja minun mielestäni hauska.

Kirjasta tuli tosi hieno ja siinä oli hauskoja kuvia.

E-kirjasta tuli erinomainen ja olin sitä mieltä että se on täydellinen.

Muuten hyvä mutta loppu oli vähän huono.

Oppilaat suhtautuivat hyvin myönteisesti siihen, että he saivat tuoda oman lelunsa kertomuksen hahmoksi. Yhden oppilaan mielestä lelun tuominen ei ollut mukavaa, koska hän kaipasi kotona koulussa olevaa leluaan – yleensä oppilaat kokivat oman tutun lelun tuomisen hauskaksi ja moni suhtautui leluihinsa hyvin tunteellisesti:

Minusta e-kirjan tekeminen oli paljon helpompaa ja mukavempaa oman ja tutun lelun kanssa. Koska ne lelut olivat lempi pikkulelujani.

Koska ne oli minun lempilelut tykkään niistä on kivaa ottaa kuvia ja videoita tunnen ne niin hyvin

Lelun käyttö oli mahtavaa. Koska leluhahmo on minun pehmein ja suloisin lelu.

Se auttoi keksimistä. Koska tunsin sen todella hyvin.

Kysyttäessä e-kirjan teon vaikeuksia ja asioita, joista oppilaat eivät pitäneet, tuli esiin erilaisten valintojen teko, kuten mitä sanoja käyttää, missä muodossa kertoo tai mitä värejä valitsee taustaksi. Muutama

oppilas mainitsi vaikeudeksi teknisen asian, kuten kirjainten pienuuden tai hyvien äänitysten saamisen. Kirjan teosta pidettiin erittäin paljon eikä suurin osa oppilaista halunnut mainita lainkaan asiaa, josta he eivät pitäneet.

Paitsi kyselyn perusteella myös havainnoimalla toimintaa nousi esille oppimisen ja yhdessä tekemisen ilo. Oppilaita pyydettiin kirjoittamaan kaksi kuvailevaa sanaa, jotka tulevat heidän mieleensä, kun he ajattelevat kirjan tekemistä. Kaikkien oppilaiden sanat olivat positiivisia. Kaksi oppilasta oli maininnut positiivisen tunnelman lisäksi kirjan teon olleen myös *vähän hankalaa*. Oppilaiden eniten käyttämiä ilmaisuja olivat *mukavaa, hauskaa, ihanaa, mahtavaa, inspiroivaa*. Muutama oppilas halusi selittää syntynyttä tunnetta seuraavasti:

hauskaa kun oli hyvä pari
mukavaa koska se oli erilaista
mukavaa kun oli paljon ideoita
Mukavaa ja jossain kohtaa hankalaa.

Kysyttäessä avoimella kysymyksellä, mikä oppilaiden mielestä oli parasta e-kirjan tekemisessä, saivat tarinan keksimiseen ja kirjoittamiseen liittyvät vaihtoehdot suunnilleen yhtä paljon mainintoja (10 kpl) kuin kirjan kuvitukseen liittyvät asiat (9 kpl), esimerkiksi kuvien *laittaminen, piirtäminen, kuvien ottaminen ja videoiden otto*. Tyttöjen ja poikien välillä ei ollut eroa siinä, kuinka usein he mainitsivat kuvituksen tekemisen parhaaksi osaksi projektia, mutta sen sijaan tarinan keksiminen tai kirjoittaminen sai maininnan projektiin parhaana osana seitsemältä pojalta (N= 14) ja kolmelta tytöltä (N= 10). Samansuuntaisia tuloksia on saatu ensimmäisellä luokalla toteutetussa yhteistoiminnallisen kirjoittamisen tutkimuksessa. Siinä ei myöskään havaittu eroa tyttöjen ja poikien kirjoittamismotivaatiossa, mutta samassa tutkimuksessa havaittiin tyttöjen olevan poikia motivoituneempia kirjoittamisessa yleensä (Roos, Hannula, Törmä & Lerkkanen, 2014). Äänityksen mainitsi parhaaksi asiaksi ainoastaan kaksi poikaa.

Oppilailta kysyttiin myös, miltä yhdessä työskentely toisen oppilaan ja opettajaopiskelijan kanssa tuntui. Kaikki oppilaat kuvasivat yhteistyötä positiivisilla sanoilla, kuten *mukava, hauska ja mahtava*. Perustellessaan valitsemaansa sanoja 12 oppilasta käytti perusteluina kokemiaan tuntemuksia ja kokemiaan yhteistyön hyviä puolia, kuten

pidän parityöstä
oli hauska keksiä tarinoita muitten kanssa
otimme kaikki huomioon
oli kolme päättä miettimässä

Seitsemän oppilasta perusteli yhteistyön positiivista kokemusta työskentelykumppaneihinsa liittyvillä asioilla, kuten *harjoittelija oli tosi kiltti, pari oli ihana* tai *sai työskennellä aivan erilaisten ihmisten kanssa*. Viimeisen kommentin kirjoitti tyttö, joka vastoin alkuperäistä toivettaan päätyi työskentelemään pojan kanssa. Yhteistyön sujuvuuteen vaikutti se, että oppilaat olivat saaneet valita parinsa. Joskin muutamien parien kohdalla jouduttiin neuvottelemaan pareista, koska muutamien toiveet olivat ristiriidassa keskenään.

Muutamilla oppilailla positiivinen kokemus liittyi tekstiin liittyviin asioihin, kuten *saimme mahtavia ajatuksia* tai *meillä oli hauskoja lauseita*. Kaikki oppilaat kokivat, että he olivat saaneet itselleen tärkeitä ideoita joko hyvin tai melko hyvin mukaan kirjaan.

Pohdinta

Olemme tässä kuvanneet e-kuvakirjan tekoa 3. luokalla. Oppilaiden innostus näkyi heidän aktiivisessa työskentelyssään ja eri teknisten toimintojen kokeilussa. He olivat erittäin luovia tuottaessaan e-kirjojensa sisältöjä, niin kirjoitettuja tekstejä, kuvitusta, videoita kuin ääniäkin. Erilaiset digitaaliset tekstit ovat monelle tuttuja oman kotikulttuurin kautta, mutta tässä kokeilussa oppilaat toimivat ensimmäisen kerran näin multimodaalisissa ympäristössä tuottaessaan tekstejä osana kou-

luopetusta. Silti he ottivat nopeasti käyttöön laajan kirjon eri muoto-kieliä ja hyödynsivät kertomukseensa niiden suomia mahdollisuuksia.

Oppilaat olivat niin innokkaita tabletin käyttäjiä, että joidenkin pariin kanssa piti sopia tarkat vuorot, kumpi laitetta käyttää, ja jotkut jopa halusivat ladata sovelluksen kotona omalle iPadilleen. Saattaa olla, että osa innostuksesta johtui myös uutuudenviehätyksestä. Opettaja-opiskelijoiden kokemus oli, että oppilaat olivat nopeita oppimaan laitteen käytön ja innostuneita sovelluksen mahdollisuuksista. Kuitenkin olisi ollut tarpeen, että aikaa olisi alussa käytetty enemmän pelkästään sovelluksen eri mahdollisuuksien kokeilulle. Toisaalta sovellus on niin helppokäyttöinen, että alkuun pääsyn jälkeen alakouluikäinenkin pystyy käyttämään sitä itsenäisesti.

Kun uutta teknologiaa opetellaan, pienet lapset tarvitsevat aikuisen apua ja neuvoja (Palmgren-Neuvonen, Jokinen, Hytönen, Korkeamäki, Mikkola, Korkeamäki 2012). On selvää, että koulun arjessa ei ole mahdollista järjestää oppilaalle niin välitöntä aikuisen tukea kuin tässä prosessissa; tuen hyödyt olivat nähtävissä oppimisen ja työn nopeassa etenemisessä ja oppilaiden hyvässä motivaatiossa. Niemi ja Multisilta (2014) ovat tuoneet esiin TVT-ympäristön suoman mahdollisuuden hallita suoritusahdistusta siitä näkökulmasta, että onnistumisen kokemuksen avulla oppilas voi voittaa epäonnistumisen pelon ja saada lisää uskoa omaan osaamiseensa. Opettajaopiskelijan ohjaus ja apu teknisissä asioissa esti uuden tekniikan oppimiseen usein liittyvän turhautumisen ja epäonnistumisen tunteen syntymisen. Tiiviissä yhteistyössä oppilas sai välitöntä ja yksilöllistä ohjausta ja palautetta, joka kannusti työskentelyssä. Erään yleensä osaamisestaan epävarman oppilaan huojentunut olo, kun alun epävarmuus ja tekniset haasteet muuttuivat työn edetessä mahdollisuuksiksi, kuvastuu hänen palautekommentissaan: *Oli helppoa koska osasin tehdä kaikki.*

Tarkasteltaessa oppilaiden näkemyksiä prosessista kyselylomakkeen perusteella yhdeksi merkittäväksi seikaksi nousi yhdessä tekeminen. Yhteiseen tuotokseen syntyvä osallisuus ja omistajuus on lapsille tärkeä kokemus (Palmgren-Neuvonen, Jokinen, Hytönen, Korkeamäki, Mikkola, Korkeamäki 2012), jonka tässä voidaan olettaa

osaltaan luoneen oppilaille vahvan positiivisen oppimiskokemuksen. Parityöskentelyssä onnistunut lopputulos vaatii osallistujilta yhteistyötä, jossa myös sosiaaliset taidot ja toisten kunnioittaminen kehittyvät. Kun oppilaat sitoutuvat yhteiseen päämäärään, he tuovat oman osaamisensa työskentelyyn (Kumpulainen 2011, 68). Myös uusien opetussuunnitelmien perusteluonnos (Opetushallitus 2014, 21) pitää vuorovaikutusta ja yhteistyötä oppimista tukevana asiana.

Lähtökohtanamme e-kuvakirjan tekoon oli monilukutaito ja siihen liittyvät uudet kirjoitustaidot. Opettajaopiskelijoiden havaintojen mukaan e-kirjan tekemisessä korostui juuri sosiaalinen vuorovaikutus ja yhteistyö sekä lisäksi luovuustaidot ja multimodaalisuus. Lopputuotoksissa näkyvä monimuotoinen ilmaisu teksteineen ja kuvineen liittyy paitsi laaja-alaiseen, multimodaaliseen tekstikäsitykseen myös erilaisiin oppimisen tapoihin. Oppilaiden vahvaan motivaatioon tuottaa kirja saattoi siten liittyä tässä prosessissa toteutunut ns. personoitu oppimisympäristö (Niemi, Multisilta 2014, 19–20), johon erilaiset oppijat saattoivat tuoda omia vahvuuksiaan joko visuaalisina (kuvat, videot), auditiivisina (äänet) tai kinesteettisinä (kuvien ja lavasteiden tuottaminen) oppijoina.

Monilukutaitoon liittyy sekä tekstien tulkitseminen että tuottaminen. Koko prosessin aloittanut lelun kuvailu eli lelun lukutaito on osa Räsänen (2013) kehittämää visuaalisen kulttuurin monilukumallia, joka edellyttää leikkikalun tulkinnan lisäksi kykyä ymmärtää siihen liittyviä kulttuurisia merkityksiä. Samalla lelun käyttö lisäsi osallisuuden kokemusta ja loi sillan kodin ja koulun toimintojen välille.

E-kirja-muotoon toteutetut multimodaaliset kuvakirjat edustavat genererajoja uusintavaa mallia, olihan kirjan tekstiin yhdistetty ääntä ja liikkuvaa kuvaa. Tässä yhteydessä voitaneen puhua jonkinlaisesta luku- ja kirjoitustaitojen risteymistä, ns. translukutaidosta, joka tuottaa koko ajan uutta (ks. Kupiainen, Kulju & Mäkinen tässä julkaisussa). Kirjojen kannalta onkin syntymässä painettua kirjaa muistuttavien e-kirjojen lisäksi erilaisia multimodaalisia toteutuksia myös lasten itsensä tuottamina kouluopetuksessa.

Vaikka käsitys kirjoittamisesta on monin tavoin muuttumassa, on huomattava, että monia kirjoittamiseen liitetystä elementeistä on vanhastaankin ollut olemassa. Kirjoittaminen on esimerkiksi aina ollut luovaa ja siihen on aina liittynyt myös tekstien suunnittelun ja designin tajuja. Kirjan juuret ovat sen uusista muodoista huolimatta edelleen hyvässä tarinassa, minkä oppilaatkin mainitsivat usein parhaaksi asiaksi prosessissa, mutta multimodaalisuus ja uudet toimintaympäristöt laajentavat käytössä olevia kerronnan keinoja. Muutos täytyy kuitenkin nähdä pikemminkin jatkumona kuin hyppäyksenä vanhasta uuteen.

Lähteet

- Ervasti, K. 2014. Lasten interaktiivinen e-kuvakirja. Onnistunut toteutus suunnittelusta aina julkaisuun asti. Opinnäytetyö. Viestinnän koulutusohjelma. Oulun ammattikorkeakoulu.
- Happonen, S. 2006. Kohti kuvakirjan pedagogiikkaa. Teoksessa S. Grünthal & J. Pentikäinen Kulmakivi. Luokanopettajan äidinkieli ja kirjallisuus. Helsinki: Otava, 190–200.
- Ivanič, R. 2004. Discourses of Writing and Learning to Write. *Language and Education* 18 (3), 220–245.
- Kallionpää, O. 2014. Monilukutaidon opetus on ennen kaikkea uusien kirjoitustaitojen opetusta. 7.10.2014. Kielikoulutuspolitiikan verkosto.
- Kumpulainen, K. 2011. Digitarinat-elämyksiä, oppimista ja yhteisöllisyyttä. Teoksessa P. Hakkarainen, K. Kumpulainen (toim.) Liikkuva kuva – Muuttuva opetus ja oppiminen. Kokkolan yliopistokeskus Chydenius, 53–70. <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26957/978-951-39-4270-0.pdf> (Luettu 16.11.2014).
- Karimäki, R. 2008. Leikki ja leikkiminen on kouluikäisille lapsille tärkeää. Teoksessa Lapsella on oikeus osallistua. Lapsiasiavaltuutetun vuosikirja 2008. Sosiaali- ja terveysministeriö. Lapsiasiavaltuutettu. Helsinki, 77–83.
- http://www.lapsiasia.fi/c/document_library/get_file?folderId=97173&name=DLFE-20208.pdf. (Luettu 23.11.2014).
- Luukka, M.-R. 2013. Opetussuunnitelmat uudistuvat. Tekstien lukijasta ja kirjoittajasta monilukutaituriksi. Kielikoulutuspolitiikan verkosto, 10.12.2013. <http://www.kieliverkosto.fi/article/opetussuunnitelmat-uudistuvat-tekstien-lukijasta-ja-kirjoittajasta-monilukutaituriksi/>. (Luettu 27.11.2014).

- Luukka, M.-R., Pöyhönen, S., Huhta, A., Taalas, P., Tarnanen, M. & Keränen, A. 2008. Maailma muuttuu – mitä tekee koulu? Äidinkielen ja vieraiden kielten tekstikäytänteet koulussa ja vapaa-ajalla. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylän yliopisto.
- Niemi, H. & Multisilta, J. 2014. Koulu rajattomuuden keskellä. Teoksessa H. Niemi & J. Multisilta (toim.) Rajaton luokkahuone. Juva: PS-kustannus, 12–35.
- Opetushallitus 2014. Luonnos perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiksi 2016. http://www.oph.fi/download/160358_opsluonnos_perusopetus_luvut_1_12_19092014.pdf. (Luettu 23.11. 2014).
- Palmgren-Neuvonen, L., Jokinen, P., Hytönen, M., Korkeamäki, R., Mikkola, H. & Korkeamäki, R-L. 2012. Tulevaisuuden koulun aaltoja – Äidinkieltä ja monitekstitaitoja oppimassa 1.6.2012. Kielikoulutuspolitiikan verkosto. <http://www.kieliverkosto.fi/article/tulevaisuuden-koulun-aaltoja/>. (Luettu 19.11.2014).
- Roos, S., Hannula, M., Törmä, E. & Lerkkanen, M.-K. 2014 Kertomusten yhteistoiminnallinen kirjoittaminen. Kasvatustieteen päivät. Oulu 20.11. 2014.
- Räsänen, M. 2013. Visuaalinen monilukutaito – Luokanopettajaksi opiskelevien monikulttuurisuuskäsitykset ja kuvataide. Kasvatus 3, 270–285.
- Suoninen, A. 2014. Lasten mediabarometri 2013. 0–8-vuotiaiden mediankäyttö ja sen muutokset vuodesta 2010. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 75. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/lastenmediabarometri2013.pdf>. (Luettu 17.2.2015).